

Justitieutskottets yttrande 2020/21:JuU4y

Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2020

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet beslutade den 23 mars 2021 att ge övriga utskott tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2020/21:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2020 och eventuella följdmotioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. Ingen motion har väckts i ärendet.

Justitieutskottet är kritiskt till att många äldre tillkännagivanden fortfarande inte är slutbehandlade. Det är enligt utskottet anmärkningsvärt att regeringen, trots att riksdagen i vissa fall har gjort flera tillkännagivanden i en fråga, inte har vidtagit fler åtgärder. Inte heller redovisas på ett tillfredsställande sätt när de olika tillkännagivandena beräknas vara slutbehandlade. Vidare bör vissa tillkännagivanden som redovisas som slutbehandlade inte anses vara det eftersom de åtgärder som vidtagits inte är tillräckliga för att tillgodose det som efterfrågas i tillkännagivandet. I detta fall kan särskilt uppmärksammas de tillkännagivanden som ansågs slutbehandlade genom propositionen om 2017 års ändringsdirektiv till EU:s vapendirektiv, som riksdagen dock avslog. Slutligen anser utskottet att det finns ett flertal tillkännagivande som regeringen felaktigt anser som slutbehandlade genom att en utredning tillsatts. Dessa tillkännagivanden kan enligt utskottets mening dock inte anses slutbehandlade förrän utredningen är klar.

Utskottet har även noterat att regeringen felaktigt anger att riksdagen gjort ett tillkännagivande om kartläggning av sexualbrotten. Visserligen föreslog utskottet ett sådant tillkännagivande, men utskottets förslag avslogs av riksdagen.

I ärendet finns en avvikande mening (S, V).

Utskottets överväganden

Regeringens behandling av riksdagens tillkännagivanden

När det gäller regeringens behandling av riksdagens tillkännagivanden har konstitutionsutskottet framhållit att utgångspunkten, i enlighet med den konstitutionella praxis som vuxit fram, bör vara att regeringen tillgodoser ett tillkännagivande. Om regeringen inte delar riksdagens mening i en fråga och inte har för avsikt att tillgodose riksdagens önskemål bör den underrätta riksdagen om detta inom den tidsgräns – när en sådan anges – som angetts i tillkännagivandet. Även skälen till att regeringen inte har tillgodosett tillkännagivandet bör då redovisas. Regeringen bör också, särskilt om det gått ett flertal år sedan ett tillkännagivande gjordes, redovisa sin bedömning av när riksdagsskrivelser antas bli slutbehandlade (se bet. 2015/16:KU21 s. 21 f.).

Skrivelsen

I regeringens skrivelse redovisas behandlingen av sammanlagt 81 riksdagsskrivelser som riktats till regeringen med anledning av justitieutskottets betänkanden och som härrör från riksmötena 2014/15, 2015/16, 2016/17, 2017/18, 2018/19, 2019/20 och 2020/21. Av dessa redovisas 50 som inte slutbehandlade och 31 som slutbehandlade.

Slutbehandlade tillkännagivanden

I det följande redovisas regeringens redogörelse för några av de tillkännagivanden som regeringen anger som slutbehandlade.

Kvalifikationsgrunder för grova vapenbrott

Riksdagen har i ett tillkännagivande ställt sig bakom det utskottet anför om kvalifikationsgrunder för grova brott (bet. 2017/18:JuU8 punkt 3, rskr. 2017/18:65).

I skrivelsen anför regeringen följande (s. 50):

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att fler vapenbrott ska anses som grova (bet. 2017/18:JuU8 s. 5 f.) och därmed bifallit motion 2017/18:3917 yrkande 2. Tillkännagivandet redovisades som slutbehandlat i propositionen En strängare syn på hantering av vapen och explosiva varor (prop. 2019/20:200), som beslutades den 27 augusti 2020. I propositionen föreslogs att när det gäller vapenbrott och brott mot tillståndsplikten för explosiva varor ska fler enhandsvapen och explosiva varor anses vara av särskilt farlig beskaffenhet och vid bedömningen av om ett brott är grovt ska det särskilt beaktas om vapen eller explosiva varor innehafts eller hanterats i en sådan miljö att de typiskt sett kan befaras

komma till brottslig användning. Regeringen föreslog vidare att det inte längre ska behöva vara fråga om ett stort antal vapen eller explosiva varor för att ett brott ska kunna bedömas som synnerligen grovt, om det rör sig om vapen eller varor av särskilt farlig beskaffenhet. Den 5 november 2020 utfärdade regeringen den lag riksdagen antagit (SFS 2020:900). Punkten är slutbehandlad.

Särskild brottskod för brott med hedersmotiv

Riksdagen har i ett tillkännagivande ställt sig bakom det utskottet anför om kvalifikationsgrunder för grova brott (bet. 2017/18:JuU1 punkt 46, rskr. 2017/18:92).

I skrivelsen anför regeringen följande (s. 55):

Den 9 mars 2017 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att undersöka om det finns behov av åtgärder i syfte att säkerställa ett starkt skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv. I uppdraget ingick bl.a. att analysera möjligheterna att föra statistik över hedersrelaterade brott och, om det bedöms möjligt, föreslå hur sådan statistik skulle kunna tas fram (Ju 2017:06, dir. 2017:25). Uppdraget slutredovisades den 28 augusti 2018 genom betänkandet Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet (SOU 2018:69). Den 19 mars 2020 beslutade regeringen propositionen Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet (prop. 2019/20:131). I propositionen gjorde regeringen bedömningen att Brottsförebyggande rådet inte bör ges i uppdrag att införa nya brottskoder för brott med hedersmotiv och angav att regeringen mot den bakgrunden inte avser att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av tillkännagivandet. Regeringen gjorde i propositionen bedömningen att tillkännagivandet därmed var slutbehandlat. Punkten är slutbehandlad.

Säkerhet på sjukhus

Riksdagen har i ett tillkännagivande ställt sig bakom det utskottet anför om säkerhet på sjukhus (bet. 2017/18:JuU13 punkt 18, rskr. 2017/18:254).

I skrivelsen anför regeringen följande (s. 68):

Den 14 maj 2020 beslutade regeringen kommittédirektiv Ett förstärkt straffrättsligt skydd för vissa samhällsnyttiga funktioner och några andra straffrättsliga frågor som bl.a. omfattar uppdraget att överväga och ta ställning till vilka samhällsnyttiga funktioner som är i behov av ett förstärkt straffrättsligt skydd och hur ett sådant skydd kan uppnås. I propositionen Ett förstärkt medarbetarskydd för polisanställda (prop. 2019/20:186), som beslutades den 25 juni 2020, redovisades tillkännagivandet som slutbehandlat. Punkten är slutbehandlad.

Licenskrav för ljuddämpare

Riksdagen har i ett tillkännagivande ställt sig bakom det utskottet anför om att avskaffa kravet på särskilt tillstånd för ljuddämpare (bet. 2018/19:JuU29 punkt 13, rskr. 2018/19:298).

I skrivelsen anför regeringen följande (s. 84 f.):

Tillkännagivandet redovisades som slutbehandlat i propositionen Genomförandet av 2017 års ändringsdirektiv till EU:s vapendirektiv (prop.

2020:21/42), som beslutades den 22 oktober 2020. Punkten är slutbehandlad.

Tidsbegränsade vapenlicenser

Riksdagen har i ett tillkännagivande ställt sig bakom det utskottet anför om tidsbegränsade licenser (bet. 2018/19:JuU29 punkt 15, rskr. 2018/19:298).

I skrivelsen anför regeringen följande (s. 85):

Tillkännagivandet redovisades som slutbehandlat i propositionen Genomförandet av 2017 års ändringsdirektiv till EU:s vapendirektiv (prop. 2020:21/42), som beslutades den 22 oktober 2020. Punkten är slutbehandlad.

Ett mer heltäckande straffrättsligt skydd mot system- och demokratihotande brott

Riksdagen har i ett tillkännagivande ställt sig bakom det utskottet anför om att utreda frågan om ett förstärkt straffrättsligt skydd för yrkesgrupper som är särskilt betydelsefulla för det demokratiska systemet (bet. 2019/20:JuU6 punkt 3, rskr. 2019/20:42).

I skrivelsen anför regeringen följande (s. 86):

Den 14 maj 2020 beslutade regeringen kommittédirektiv Ett förstärkt straffrättsligt skydd för vissa samhällsnyttiga funktioner och några andra straffrättsliga frågor (dir. 2020:54). Utredaren ska bl.a. ta ställning till om det finns behov av ett förstärkt straffrättsligt skydd mot brott som riktar sig mot någon som utövar sin yttrandefrihet. Uppdraget ska redovisas senast den 12 november 2021. Genom direktiven ansågs tillkännagivandet slutbehandlat. Punkten är slutbehandlad.

Straffrättsligt skydd för samhällsviktiga yrkesfunktioner

Riksdagen har i ett tillkännagivande ställt sig bakom det utskottet anför om ett utvidgat straffrättsligt skydd för samhällsviktiga yrkesfunktioner (bet. 2019/20:JuU8 punkt 6, rskr. 2019/20:43).

I skrivelsen anför regeringen följande (s. 87):

Den 14 maj 2020 beslutade regeringen kommittédirektiv Ett förstärkt straffrättsligt skydd för vissa samhällsnyttiga funktioner och några andra straffrättsliga frågor (dir. 2020:54). Utredaren ska bl.a. överväga och ta ställning till vilka samhällsnyttiga funktioner som är i behov av ett förstärkt straffrättsligt skydd och hur ett sådant skydd kan uppnås. Uppdraget ska redovisas senast den 12 november 2021. Genom direktiven ansågs tillkännagivandet slutbehandlat. Punkten är slut behandlad.

En särskild straffskärpningsgrund

Riksdagen har i ett tillkännagivande ställt sig bakom det utskottet anför om en särskild straffskärpningsgrund för angrepp mot viktiga samhällsfunktioner (bet. 2019/20:JuU8, punkt 7, rskr. 2019/20:43).

I skrivelsen anför regeringen följande (s. 87):

Den 14 maj 2020 beslutade regeringen kommittédirektiv Ett förstärkt straffrättsligt skydd för vissa samhällsnyttiga funktioner och några andra straffrättsliga frågor (dir. 2020:54). Utredaren ska bl.a. överväga och ta ställning till vilka samhällsnyttiga funktioner som är i behov av ett förstärkt straffrättsligt skydd och hur ett sådant skydd kan uppnås. Uppdraget ska redovisas senast den 12 november 2021. Genom direktiven ansågs tillkännagivandet slutbehandlat. Punkten är slutbehandlad.

Säkerhet på sjukhus

Riksdagen har i ett tillkännagivande ställt sig bakom det utskottet anför om ökad säkerhet på sjukhus (bet. 2019/20:JuU8 punkt 13, rskr. 2019/20:43).

I skrivelsen anför regeringen följande (s. 88):

Den 14 maj 2020 beslutade regeringen kommittédirektiv Ett förstärkt straffrättsligt skydd för vissa samhällsnyttiga funktioner och några andra straffrättsliga frågor som bl.a. omfattar uppdraget att överväga och ta ställning till vilka samhällsnyttiga funktioner som är i behov av ett förstärkt straffrättsligt skydd och hur ett sådant skydd kan uppnås. I propositionen Ett förstärkt medarbetarskydd för polisanställda (prop. 2019/20:186), som beslutades den 25 juni 2020, redovisades tillkännagivandet som slutbehandlat. Punkten är slutbehandlad.

Genomförandet av 2017 års ändringsdirektiv till vapendirektivet

Riksdagen har i ett tillkännagivande ställt sig bakom det utskottet anför om att regeringen ska tillse att genomförandet av 2017 års ändringsdirektiv i svensk rätt inte går längre än vad direktivet kräver (bet. 2019/20:JuU3, punkt 10, rskr. 2019/20:304).

I skrivelsen anför regeringen följande (s. 101):

Tillkännagivandet redovisades som slutbehandlat i propositionen Genomförande av 2017 års ändringsdirektiv till EU:s vapendirektiv (prop. 2020/21:42). Punkten är slutbehandlad.

Tidsbegränsade licenser

Riksdagen har i ett tillkännagivande ställt sig bakom det utskottet anför om att regeringen ska tillse att genomförandet av 2017 års ändringsdirektiv i svensk rätt inte går längre än vad direktivet kräver (bet. 2019/20:JuU33 punkt 12, rskr. 2019/20:304).

I skrivelsen anför regeringen följande (s. 102):

Tillkännagivandet redovisades som slutbehandlat i propositionen Genomförande av 2017 års ändringsdirektiv till EU:s vapendirektiv (prop. 2020/21:42). Punkten är slutbehandlad.

Tillkännagivanden som är under beredning

Här redovisas regeringens redogörelse för några av de tillkännagivanden som enligt regeringen inte är slutbehandlade.

Straffvärdesbestämning vid flerfaldig brottslighet

Riksdagen har i ett tillkännagivande ställt sig bakom det utskottet anför om straffvärdesbestämning vid flerfaldig brottslighet (bet. 2014/15:JuU14 punkt 48, rskr. 2014/15:138).

I skrivelsen anför regeringen följande (s. 13 f.):

Frågan omfattas av Påföljdsutredningens betänkande Nya Påföljder (SOU 2012:34). Regeringen beslutade den 17 mars 2016 propositionen Ny påföljd efter tidigare dom (prop. 2015/16:151). I propositionen lämnades vissa förslag som innebär att reglerna om gemensam straffmätning i 34 kap. brottsbalken inte längre ska tillämpas då fråga är om återfall. Vidare gjorde regeringen bedömningen att den nuvarande ordningen för straffvärdebedömning vid flerfaldig brottslighet i övrigt framstår som väl avvägd och föreslog därför ingen ändring i de reglerna. I samband med att propositionen beslutades skrevs tillkännagivandet av. Riksdagen delade dock inte regeringens uppfattning att tillkännagivandet därmed är slutbehandlat (bet. 2016/17:KU21, rskr. 2016/17:296). Punkten står därför åter som öppen. Tillkännagivandet återrapporterades till riksdagen i budgetpropositionen för 2018 (se prop. 2017/18:1 utg.omr. 4 avsnitt 2.6). Frågan bereds inom Regeringskansliet.

Villkorlig frigivning vid återfall i likartad brottslighet

Riksdagen har i ett tillkännagivande ställt sig bakom det utskottet anför om att regeringen bör skärpa reglerna för villkorlig frigivning för de som återfallit i likartad brottslighet (2014/15:JuU17 punkt 15, rskr. 2014/15:153).

I skrivelsen anför regeringen följande (s. 15):

En särskild utredare lämnade i juni 2017 förslag på förändringar i systemet med villkorlig frigivning i betänkandet Villkorlig frigivning – förstärkta åtgärder mot återfall i brott (SOU 2017:61). Den 14 mars 2019 beslutade regeringen propositionen Förstärkta återfallsförebyggande åtgärder vid villkorlig frigivning (prop. 2018/19:77). I propositionen lämnades inte något förslag som innebär att återfall i brott påverkar tidpunkten för villkorlig frigivning. Regeringen bedömer att skärpta reaktioner på återfall bör hanteras genom en förändring av reglerna om återfall snarare än genom en förändring av reglerna om villkorlig frigivning. Frågan bereds i Regeringskansliet. Punkten är inte slutbehandlad.

Medverkan i behandlingsprogram

Riksdagen har i ett tillkännagivande ställt sig bakom det utskottet anför om att regeringen ska överväga om personer som är dömda för våldsbrott ska ha en skyldighet att genomgå behandlingsprogram. En vägran att delta i ett sådant behandlingsprogram ska få konsekvenser för den intagnes möjligheter att få permission och villkorlig frigivning. Den intagnes medverkan i behandlingsprogram ska vara ett krav för villkorlig frigivning för personer som dömts för grova sexualbrott eller grova brott mot närstående. (bet. 2015/16:JuU21 punkt 12, rskr. 2015/16:174).

I skrivelsen anför regeringen följande (s. 24):

En särskild utredare lämnade i juni 2017 förslag på förändringar i systemet med villkorlig frigivning i betänkandet Villkorlig frigivning – förstärkta åtgärder mot återfall i brott (SOU 2017:61). Den 14 mars 2019 beslutade regeringen propositionen Förstärkta återfallsförebyggande åtgärder vid villkorlig frigivning (prop. 2018/19:77). I propositionen bedömdes att det finns skäl att överväga en ordning som innebär en tydligare koppling mellan bristande deltagande i återfallsförebyggande åtgärder och den villkorliga frigivningen. Mot den bakgrunden beslutades den 24 september 2020 propositionen En tydligare koppling mellan villkorlig frigivning och deltagande i återfallsförebyggande åtgärder (prop. 2020/21:18). I propositionen föreslås att den villkorliga frigivningen ska kunna skjutas upp i större utsträckning än i dag för den som under anstaltstiden inte deltar i återfallsförebyggande åtgärder eller andra åtgärder som kan hjälpa den dömda att anpassa sig i samhället. Vidare föreslås utökade möjligheter att skjuta upp den villkorliga frigivningen även vid annan misskötsamhet under verkställighetstiden. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 maj 2021. Åtgärden ligger i linje med tillkännagivandet såvitt avser villkorlig frigivning men behandlar inte frågan om permissioner. Punkten är inte slutbehandlad.

En flexibel och effektiv kriminalvård

Riksdagen har i ett tillkännagivande ställt sig bakom det utskottet anför om att tillsätta en utredning med motsvarande uppdrag som den nedlagda utredningen En flexibel och effektiv kriminalvård hade för att utvärdera det återfallsförebyggande arbetet inom Kriminalvården (bet. 2017/18:JuU16 punkt 10, rskr. 2017/18:184).

I skrivelsen anför regeringen följande (s. 63 f.):

Frågan hanteras för närvarande inom ramen för den ordinarie myndighetsstyrningen. Kriminalvården har bl.a. sedan budgetåret 2019 i uppdrag att i myndighetens prognoser redovisa vidtagna och planerade åtgärder för en resurseffektiv verksamhet. I regleringsbrevet för budgetåret 2020 hade myndigheten även regeringens uppdrag att redovisa en plan för den framtida platskapaciteten av vilken det bl.a. skulle framgå hur de verksamhetsmässiga behoven tillgodoses samt hur kravet på resurseffektivitet uppfylls. Regeringen överväger fortsatt behovet av eventuella ytterligare åtgärder för att tillmötesgå tillkännagivandet. Punkten är inte slutbehandlad.

Straffmätning vid flerfaldig brottslighet

Riksdagen har i ett tillkännagivande ställt sig bakom det utskottet anför om att regeringen bör föreslå ändringar i strafflagstiftningen i syfte att åstadkomma en skärpt straffmätning vid flerfaldig brottslighet (bet. 2018/19:JuU11 punkt 64, rskr. 2018/19:181).

I skrivelsen anför regeringen följande (s. 77):

Frågan bereds inom Regeringskansliet. Punkten är inte slutbehandlad.

Tillstånd till offentliga danstillställningar

Riksdagen har i ett tillkännagivande ställt sig bakom det utskottet anför om att kravet på tillstånd för att få anordna offentliga danstillställningar ska tas bort (bet. 2015/16:JuU20 punkt 55, rskr. 2015/16:197).

I skrivelsen anför regeringen följande (s. 84):

En s.k. bokstavsutredare har haft i uppdrag att analysera regleringen om tillståndskrav för att anordna danstillställning och ta ställning till om kravet på tillstånd bör tas bort eller förändras i något avseende. Departementspromemorian Tillstånd till offentlig danstillställning (Ds 2018:20) överlämnades den 15 juni 2018 och har remissbehandlats. Ärendet bereds i Regeringskansliet. Punkten är inte slutbehandlad.

Översyn av vapenlagstiftningen

Riksdagen har i ett tillkännagivande ställt sig bakom det utskottet anför om en översyn av vapenlagstiftningen (bet. 2018/19:JuU29, punkt 9, rskr. 2018/19:298).

I skrivelsen anför regeringen följande (s. 84):

Beredningsunderlag saknas och en utredning behöver tillsättas. Ärendet bereds i Regeringskansliet. Punkten är inte slutbehandlad.

Straffrabatten för unga lagöverträdare mellan 18 och 21 år

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att avskaffa straffrabatten för unga lagöverträdare mellan 18 och 21 år vid återfall i brott (bet. 2019/20:JuU30 punkt 14, rskr. 2019/20:177).

I skrivelsen anför regeringen följande (s. 91):

En särskild utredare har haft i uppdrag att överväga och föreslå ändringar beträffande den straffrättsliga särbehandlingen av lagöverträdare i åldersgruppen 18–20 år (dir. 2017:122). I uppdraget har ingått att lämna förslag som innebär att den åldersgruppen behandlas som andra myndiga lagöverträdare vid straffmätningen och när det gäller val av påföljd. Uppdraget redovisades den 18 december 2018 i betänkandet Slopad straffrabatt för unga myndiga (SOU 2018:85). Bland annat föreslås att den s.k. straffrabatten slopas för lagöverträdare i åldern 18–20 år. Ett utkast till lagrådsremiss har remitterats och remisstiden gick ut den 10 november 2020. Utkastet till lagrådsremiss behandlar bl.a. förslagen i betänkandet Slopad straffrabatt för unga myndiga (SOU 2018:85) som rör straffmätning och påföljdsval. I utkastet föreslås bl.a. att om någon som är 18–20 år har begått ett brott, och det för brottet är föreskrivet fängelse i lägst ett år eller mer, ska hans eller hennes ungdom inte beaktas särskilt vid straffmätningen. Det ska inte heller krävas särskilda skäl för att döma lagöverträdare i den åldersgruppen till fängelse, och samma straff ska kunna dömas ut som för andra myndiga lagöverträdare, t.ex. fängelse på livstid. Regeringen avser att överlämna en proposition med lagförslag till riksdagen under våren 2021. Punkten är inte slutbehandlad.

Danstillstånd

Riksdagen har i ett tillkännagivande ställt sig bakom det utskottet anför om avskaffande av danstillstånd (bet. 2019/20:JuU25 punkt 4, rskr. 2019/20:256).

I skrivelsen anför regeringen följande (s. 97):

En s.k. bokstavsutredare har haft i uppdrag att analysera regleringen om tillståndskrav för att anordna danstillställning och ta ställning till om kravet på tillstånd bör tas bort eller förändras i något avseende. Departementspromemorian Tillstånd till offentlig danstillställning (Ds 2018:20) överlämnades den 15 juni 2018 och har remissbehandlats. Ärendet bereds i Regeringskansliet. Punkten är inte slut behandlad.

Kartläggning av sexualbrotten

I skrivelsen anför (s. 90) att riksdagen i ett tillkännagivande har ställt sig bakom det som utskottet anför om en kartläggning av sexualbrotten (bet. 2019/20:JuU29 punkt 40, rskr. 2019/20:233). Av riksdagsskrivelsen framgår dock att riksdagen biföll reservation 30 under punkt 40 och att riksdagen således inte gjorde något tillkännagivande i denna punkt.

Tidigare riksdagsbehandling

När utskottet behandlade motsvarande skrivelse förra året riktades i flera delar kritik mot regeringens åtgärder med anledning av riksdagens skrivelser till regeringen (yttr. 2019/20:JuU4y). Den huvudsakliga kritiken låg i att många äldre tillkännagivanden, flera från så långt tillbaka som riksdagsåret 2014/15, fortfarande inte var slutbehandlade. Det var enligt utskottets mening anmärkningsvärt att regeringen inte hade vidtagit fler åtgärder med anledning av dessa tillkännagivanden. I några fall hade riksdagen också gjort flera tillkännagivanden i frågan, och dessutom tillkännagett när dessa senast borde vara genomförda. Inte heller redovisade regeringen på ett tillfredsställande sätt när de olika tillkännagivandena beräknades vara slutbehandlade.

Utskottet var även kritiskt till att regeringen i flera fall dröjt alldeles för länge med att tillsätta utredningar, vilket bl.a. fått till följd att den efterfrågade lagstiftningen inte kommer att vara på plats under denna valperiod.

Vidare ansåg utskottet att vissa tillkännagivanden som redovisades som slutbehandlade inte borde anses vara det eftersom de åtgärder som vidtagits inte var tillräckliga för att tillgodose det som efterfrågas i tillkännagivandet.

Slutligen ansåg utskottet att det fanns ett flertal tillkännagivanden som regeringen felaktigt anser som slutbehandlade genom att en utredning tillsatts. Dessa tillkännagivanden kunde enligt utskottets mening dock inte anses slutbehandlade förrän utredningen är klar, inte minst mot bakgrund av att regeringen vid tidigare tillfällen lagt ned utredningar.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet, i likhet med förra året, framhålla att ett tillkännagivande inte kan anses slutbehandlat genom att en utredning tillsatts om inte detta uttryckligen är vad som efterfrågas. Ett tillkännagivande om en viss åtgärd kan således inte anses slutbehandlat förrän en utredning om åtgärden är klar, inte minst mot bakgrund av att regeringen vid tidigare tillfällen lagt ned utredningar. Detta gäller t.ex. tillkännagivandena om ökad säkerhet på sjukhus, om en särskild straffskärpningsgrund för angrepp mot viktiga samhällsfunktioner, om att utreda frågan om ett förstärkt straffrättsligt skydd för yrkesgrupper som är särskilt betydelsefulla för det demokratiska systemet och om ett utvidgat straffrättsligt skydd för samhällsviktiga yrkesfunktioner. Dessa tillkännagivanden anser regeringen slutbehandlade genom de utredningsdirektiv om ett förstärkt straffrättsligt skydd för vissa samhällsnyttiga funktioner och några andra straffrättsliga frågor som regeringen beslutat. Utskottet delar inte denna uppfattning utan anser att dessa tillkännagivanden inte ska redovisas som slutbehandlade.

Det förekommer också att regeringen anser tillkännagivandena slutbehandlade trots att de åtgärder som vidtagits inte kan anses tillgodose det som riksdagen efterfrågat. Ett sådant exempel är tillkännagivandet om kvalifikationsgrunder för grova vapenbrott. Även om den lagstiftning som införts bl.a. innebär att det vid bedömningen av om ett brott är grovt särskilt ska beaktas om vapen eller explosiva varor innehafts eller hanterats i en sådan miljö att de typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning är det enligt utskottets mening oklart om detta även omfattar den situation som lyfts fram i tillkännagivandet att vapen påträffas med avslipade serienummer.

Utskottet anser vidare att tillkännagivandet om en särskild brottskod för brott med hedersmotiv inte kan anses slutbehandlat genom att regeringen avstått från att ge Brottsförebyggande rådet i uppdrag att införa nya brottskoder för brott med hedersmotiv och inte avser att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av tillkännagivandet. Som konstitutionsutskottet tidigare uttalat är utgångspunkten att regeringen ska tillgodose ett tillkännagivande från riksdagen. Givet den stora problematik som hedersrelaterat våld utgör vill utskottet i sammanhanget också framhålla vikten av kunskap, och anser att kunskap om omfattningen är en viktig del för att få mer exakt kännedom om problematikens omfattning. Därför bör punkten anses vara alltfjämt öppen.

Även om det inte redovisas som slutbehandlat vill utskottet även lyfta fram tillkännagivandet om straffrabatten för unga lagöverträdare mellan 18 och 21 år. I ett utkast till lagrådsremiss har regeringen bl.a. föreslagit att om någon som är mellan 18 och 21 år har begått ett brott, och det för brottet är föreskrivet fängelse i lägst ett år eller mer, ska hans eller hennes ungdom inte beaktas särskilt vid straffmätningen. Detta ligger inte i linje med riksdagens tillkännagivande om att avskaffa straffrabatten för unga lagöverträdare mellan 18 och 21 år för återfall i brott, och tillkännagivandet kommer därför inte att kunna anses vara tillgodosett genom förslaget.

När det gäller ett flertal tillkännagivanden om vapenfrågor anfördes i skrivelsen att dessa är slutbehandlade genom propositionen om genomförande av 2017 års ändringsdirektiv till EU:s vapendirektiv. Det rör t.ex. tillkännagivanden om tidsbegränsade vapenlicenser, införandet av 2017 års ändringsdirektiv på en miniminivå och om licenskrav för ljuddämpare. Riksdagen avlog dock propositionen och tillkännagav dessutom på nytt dels att direktivet skulle genomföras på miniminivå, dels att regeringen under 2021 ska återkomma till riksdagen med ett förslag om att avskaffa tidsbegränsade licenser. Även om riksdagens ställningstaganden gjordes först under 2021 visar dessa tydligt på att de tidigare tillkännagivandena inte borde ha redovisats som slutbehandlade.

Utskottet är vidare kritiskt till att regeringen i flera fall varit alltför långsam och passiv när det gäller att behandla tillkännagivanden. Det saknas också uppgifter om när dessa tillkännagivanden kan beräknas vara slutbehandlade.

När det t.ex. gäller tillkännagivandet om en översyn av vapenlagstiftningen synes regeringen inte ha vidtagit några som helst åtgärder trots att det gått två år sedan tillkännagivandena gjordes. Ärendet saknar således synliga beredningsåtgärder och regeringen konstaterar endast att det saknas beredningsunderlag och att en utredning behöver tillsättas.

Ett annat exempel är tillkännagivandena om avskaffande av det s.k. danstillståndet. Trots att riksdagen redan våren 2016 för första gången riktade ett tillkännagivande till regeringen om att ta bort tillståndet för offentliga danstillställningar finns kravet kvar. I ärendet finns en departementspromemoria (Ds 2018:20) färdig sedan 2018 som också har remissbehandlats.

När det gäller tillkännagivandena om straffmätning vid flerfaldig brottslighet, den s.k. mängdrabatten, verkar inga åtgärder ha vidtagits efter våren 2017, då riksdagen inte delade regeringens uppfattning att det första tillkännagivandet var slutbehandlat. Detta är inte acceptabelt och utskottet utgår från att regeringen skyndsamt återkommer med ett förslag till riksdagen.

Frågan om att tillsätta en utredning med motsvarande uppdrag som den nedlagda utredningen En flexibel och effektiv kriminalvård behandlas enligt regeringen inom ramen för den ordinarie myndighetsstyrningen, men ingen utredning motsvarande det som tillkännagivandet föreslår har tillsatts trots att det gått tre år sedan tillkännagivandet gjordes.

Trots att det gått nästan fem år har regeringen inte omhändertagit den del av tillkännagivandet om att en vägran om att delta i behandlingsprogram ska få konsekvenser för den intagnes möjlighet till permission. Detta är självklart inte en tillfredsställande tidsåtgång.

När det gäller tillkännagivandet om att skärpa reglerna för villkorlig frigivning vid återfall i likartad brottslighet konstaterar utskottet att regeringen bedömer att skärpta reaktioner på återfall bör hanteras genom en förändring av reglerna om återfall snarare än genom en förändring av reglerna om villkorlig frigivning. Detta är en helt annan bedömning än den som tillkännagivandet ger uttryck för. Utskottet vill därför understryka vikten av att regeringen i den fortsatta beredningen tillgodoser vad som anförts i tillkännagivandet.

Det kan också konstateras att regeringen, även vad gäller nyare tillkännagivanden, brister vad gäller vidtagna åtgärder. Det gäller till exempel tillkännagivanden om att flytta licenshanteringen till en ny viltmyndighet, utöka vapengarderoben, delad vapenlagstiftning mellan lagliga och olagliga vapen, underlätta för EU:s vapenpass, underlätta för byte av vapen inom vapengarderoben, minska handläggningstiderna för licenshanteringen och ta bort ”synnerliga skäl” vid licensprövning i vapenlagstiftningen.

Slutligen har utskottet noterat att regeringen felaktigt angett att riksdagen gjort ett tillkännagivande om kartläggning av sexualbrotten i skrivelsen (s. 95 f.). Visserligen föreslog utskottet ett sådant tillkännagivande men utskottets förslag avslogs av riksdagen (bet. 2019/20:JuU29 punkt 40, rskr. 2019/20:233).

Stockholm den 4 maj 2021

På justitieutskottets vägnar

Fredrik Lundh Sammeli

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Lundh Sammeli (S), Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Petter Löberg (S), Adam Marttinen (SD), Maria Strömkvist (S), Johan Hedin (C), Linda Westerlund Snecker (V), Ellen Juntti (M), Katja Nyberg (SD), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S), Johan Pehrson (L), Bo Broman (SD), Ingemar Kihlström (KD) och Mikael Damsgaard (M).

Avvikande mening

Riksdagens skrivelser till regeringen (S, V)

Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Joakim Sandell (S) och Carina Ödebrink (S) anför:

Vi utgår från att regeringen respekterar riksdagens skrivelser och hanterar dem på ett skyndsamt sätt för att undvika onödig tidsåtgång när det gäller att behandla riksdagens tillkännagivanden. Samtidigt inser vi att en grundlig beredning av ett ärende kan ta tid. Enligt vår bedömning har regeringen i huvudsak uppfyllt de krav som kan ställas på en redovisning av vilka åtgärder som man vidtagit med anledning av de riksdagsskrivelser som har beretts av justitieutskottet.

När det gäller vissa av de äldre tillkännagivandena, som i några fall gjordes för över fyra år sedan, kan det dock finnas visst utrymme för förbättringar i redovisningen. I dessa fall bör regeringen, i enlighet med det som konstitutionsutskottet tidigare uttalat, tydligare ange när tillkännagivandena kan förväntas bli slutbehandlade.

Vi delar inte uppfattningen att ett tillkännagivande inte kan anses vara slutbehandlat förrän de uppdrag som regeringen beslutat om med anledning av tillkännagivandet har slutredovisats. Enligt flera av de aktuella tillkännagivandena ska regeringen utvärdera eller utreda en viss fråga. Regeringen kan enligt vår mening redan genom att t.ex. ge en myndighet i uppdrag att utvärdera eller redovisa en fråga uppfylla den begäran som ett tillkännagivande avser.

Den omständigheten att regeringen inte delar riksdagens mening i en fråga och inte har för avsikt att tillgodose riksdagens önskemål innebär inte heller att en punkt inte kan anses som slutbehandlad. Den skyldighet som regeringen har är, som framgår ovan, att underrätta riksdagen om man inte har för avsikt att tillgodose riksdagens önskemål samt om skälen till detta. I detta sammanhang vill vi även lyfta fram att ett tillkännagivande omfattar vad utskottet anför i ett betänkande och inte vad som anförs i en bakomliggande motion, även om denna kan utgöra ett underlag för att tolka tillkännagivandet.

Vidare konstaterar vi att regeringens redovisning omfattar åtgärder under 2020. Vi har därför inget att erinra mot redovisningen av flera tillkännagivanden om vapenfrågor som slutbehandlade genom propositionen om 2017 års ändringsdirektiv till EU:s vapendirektiv, som överlämnades under 2020. Den omständigheten att riksdagen under 2021 avlog propositionen och de följer detta får för tillkännagivandena utgår vi från att regeringen kommer att redovisa i nästa års skrivelse.

Dessutom noterar vi att regeringen tidigare redovisat flera av de nu aktuella tillkännagivandena, t.ex. när det gäller kvalifikationsgrunder för grova vapenbrott (bet. 2020/21:JuU5 s. 18 och ökad säkerhet på sjukhus

(2020/21:JuU3 s. 11), som slutbehandlade och att det inte då riktades några anmärkningar mot detta.